

*Безпалова О.І., кандидат юридичних наук,
доцент, начальник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності навчально-
наукового інституту підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної міліції Харківського
національного університету внутрішніх справ*

УДК [34.07:351](477)

Правові форми реалізації правоохоронної функції держави: адміністративно-правовий аспект

Обґрунтовано значущість правової форми реалізації правоохоронної функції держави, розкрито її зміст. Сформульовано основні правові форми реалізації правоохоронної функції держави: правотворчу (у складі якої виокремлюється доктринальна форма); установчу; правореалізаційну (в її рамках існують правозастосовна, інтерпретаційна та правоосвітня (або правовиховна)). Розкрито зміст кожної із наведених форм. Визначено ключові моменти, на які необхідно звертати увагу під час здійснення правових форм реалізації правоохоронної функції держави.

Ключові слова: правоохоронна функція держави, правова форма, принципи, політика, реалізація, удосконалення

Обоснована значимость правовой формы реализации правоохранительной функции государства, раскрыто ее содержание. Сформулированы основные правовые формы реализации правоохранительной функции государства: правотворческая (в составе которой выделяется доктринальная форма); учредительная; правореализационная (в ее рамках существуют правоприменительная, интерпретационная и правообразовательная (или воспитательная)). Раскрыто содержание каждой их перечисленных форм. Определены ключевые моменты, на которые следует обращать внимание во время осуществления правовых форм реализации правоохранительной функции государства.

Ключевые слова: правоохранительная функция государства, правовая форма, принципы, политика, реализация, усовершенствование

The importance of legal form of realizing the law enforcement function of the state is grounded, its content is revealed. The author formulates basic legal forms of realizing the law enforcement function of the state: law-making (where doctrinal form is singled out); constituent; legal and implementing (it includes law enforcement, interpretational and legal educational (or legal and educative)). The content of each of the stated forms is revealed. The key points that should be paid attention on, while realizing legal forms of realizing of the law enforcement function of the state, are determined.

Key words: law enforcement function of the state, legal form, principles, politics, realization, improvement

Правоохоронна функція держави реалізується у відповідних формах шляхом використання спеціальних прийомів та методів. Правильний вибір форм

реалізації правоохоронної функції держави може створити належні умови для забезпечення правопорядку в державі та її окремих регіонах, охорони та захисту основних прав, свобод та законних інтересів громадян, протидії злочинності у всіх її проявах, підвищити ефективність діяльності відповідних суб'єктів. У зв'язку з цим слушною є точка зору А.А. Кененова, що у праві держава знаходить для себе найбільш раціональну та ефективну форму здійснення своїх функцій. Для права держава є суб'єктом, що це право безпосередньо розробляє та забезпечує його реалізацію відповідними органами [1, с. 9-12].

Функції держави безпосередньо залежать від самих умов функціонування держави, тих подій, явищ та процесів, що відбуваються як в самому суспільстві, так і поза його межами. Зважаючи на це, можна дійти висновку, що в залежності від пріоритетів, які мають місце на сучасному етапі реалізації правоохоронної функції держави, форми такої реалізації також можуть змінюватися, доповнюватися та розвиватися. Безумовно, це залежить від значної кількості факторів, серед яких вирішальним є суспільні процеси та реформи, які відбуваються в державі.

Пропонуємо під формами реалізації правоохоронної функції держави розуміти специфічні напрямки діяльності держави, в рамках яких реалізується її правоохоронна функція.

В юридичній науці існує позиція вчених (наприклад, Т.В. Сьомкіної, О.В. Тарасевича), які розрізняють такі форми реалізації функцій держави: правові та неправові. На нашу думку, виокремлення такої форми як неправова є не зовсім коректним, оскільки може виникнути помилкове розуміння того, що дана форма здійснюється поза межами права. Підтримуємо точку зору М.С. Булката, що етимологічне походження категорії «неправового» змістовно не відповідає організаційним формам здійснення функцій держави і, як наслідок, може призвести до неправильного їх тлумачення [2, с. 109]. Безумовно, здійснення «неправової» форми реалізації функцій регулюється нормами права, проте, її зміст безпосередньо не пов'язаний із юридично значущими діями та їх правовими наслідками. Вважаємо, що більш коректним є найменування даної

форми як організаційної, сутність якої полягає у здійсненні певних організаційних дій.

Також хотілося б підкреслити, що у жодному разі не можна вести мову про домінуючу роль правової форми над організаційною. У результаті це може призвести до відсутності чіткого розуміння самої системи форм реалізації функцій держави. Крім того, неякісна реалізація організаційних форм зводить нанівець усі здобутки та позитивні результати, отримані у ході здійснення правової форми реалізації функцій держави.

Отже, вважаємо, що до числа основних форм реалізації правоохоронної функції держави (як і будь-якої іншої функції держави) відносяться правова та організаційна.

Зміст правової форми реалізації правоохоронної функції держави полягає, у першу чергу, у розробці та прийнятті нормативно-правових актів у правоохоронній сфері, закріпленні в них дієвого механізму їх реалізації. У результаті аналізу існуючих в юридичній науці точок зору науковців (зокрема, Т.В. Сьомкіної та О.В. Тарасевича [3, с. 65], Л.В. Радовецької [4, с. 56], К.І. Амірбекова [5], В.П. Беляєва [6], С.В. Масалитіної [7], Я.В. Поймінової [8], М.М. Расолова, В.О. Лучіна та Б.С. Ебзеєва [9, с. 112], Н.А. Карпової [10]) щодо переліку форм, які входять до складу правової форми, пропонуємо до числа основних правових форм реалізації правоохоронної функції держави включити такі:

- правотворчу (у складі якої виокремлюється доктринальна форма);
- установчу;
- правореалізаційну (в її рамках існують правозастосовна, інтерпретаційна та правоосвітня (або правовиховна)).

Розглянемо кожен із запропонованих форм.

Правотворчість є найважливішою формою реалізації правоохоронної функції держави. Метою правотворчості, як форми реалізації правоохоронної функції держави, є створення цілісної та несуперечливої системи права, норми

якої безпосередньо визначають специфіку реалізації правоохоронної функції держави.

Саме в процесі правотворчості, тобто в безпосередньому процесі створення права, знаходить свій зовнішній вираз та втілюється у життя державна політика у правоохоронній сфері. Аналіз нормативно-правових актів, прийнятих у результаті правотворчості, дозволяє дійти висновку, на що конкретно спрямована у даний історичний проміжок часу державна політика у правоохоронній сфері, основні моменти, на які треба звернути увагу для того, щоб ця політика була визнана ефективною. Завдяки ефективній правотворчості можливо своєчасно розробити шляхи подальшого вдосконалення правового регулювання реалізації правоохоронної функції держави, своєчасно скорегувати, доповнити, конкретизувати існуючі правові норми.

Ефективного здійснення правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави можливо досягти шляхом безумовного дотримання обов'язкових принципів. До числа основних принципів, яким має відповідати правотворча форма реалізації правоохоронної функції держави, безумовно, слід віднести такі: верховенства права, законності, демократизму, гуманізму, гласності. Проте, хотілося б зазначити, що крім основних принципів, існують і спеціальні принципи. Наявність такої класифікації зумовлена тим, що правотворча діяльність має значну кількість істотних ознак, які відрізняють її від інших видів діяльності. Отже, саме спеціальні принципи найбільш повно визначають форму та зміст правотворчої діяльності. З урахуванням точки зору А.П. Мазуренко щодо переліку принципів правотворчої політики [11, с. 39], вважаємо, що до числа спеціальних принципів, яким має відповідати правотворча форма реалізації правоохоронної функції держави, слід віднести такі: системність, наукова обґрунтованість та плановий характер.

Наукова обґрунтованість правотворчої діяльності має визначальне значення для прийняття ефективного правотворчого рішення [12, с. 31]. Проекти нормативно-правових актів розробляються на основі результатів відповідних наукових досліджень з цієї тематики, з урахуванням точок зору

досвідчених з цього питання експертів та фахівців-практиків. Правотворчий процес потребує науково обґрунтованої системи управління, яка б передбачала: планування правотворчого процесу, структурне регулювання правотворчим процесом, здійснення контролю за результатами правотворчої діяльності [13, с. 68]. Завдяки науково обґрунтованій процедурі організації правотворчого процесу, створенню наукової системи управління правотворчим процесом можливо сформувати оптимальну модель взаємодії науки і практики, належне застосування якої дозволить досягти високої якості нормативно-правових актів, їх повноти та узгодженості.

Що стосується принципу плановості правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави, то думки вчених з цього приводу є однаковими: прогнозування та планування правотворчої діяльності є необхідним та позитивним явищем [14-16]. Завдяки здійсненню перспективного та поточного планування правотворчої діяльності визначаються напрями розвитку правового регулювання відносин у правоохоронній сфері, основні етапи та терміни їх виконання.

Системність правотворчої діяльності означає єдиний комплексний характер процесу формування законодавства, об'єднаний єдністю цілей законодавця, принципів правового регулювання та єдиним характером об'єкту правового впливу [17, с. 17]. Нормативно-правові акти, що приймаються у результаті правотворчості, повинні бути несуперечливими один одному, взаємодоповнюючими, носити єдиний комплексний характер, узгоджуватися із загальною системою права. Завдяки дотриманню принципу системності можна досягти формування ієрархічно структурованої системи нормативно-правових актів, що забезпечують належне функціонування правоохоронної сфери.

В рамках правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави особливе місце займає доктринальна форма. На нашу думку, саме використання зазначеної форми має сприяти застосуванню усталених та обґрунтованих підходів до формування державної політики у правоохоронній сфері, зокрема системи нормативно-правових актів, норми яких повинні регламентувати усю

специфіку реалізації правоохоронної функції держави. Доктринальна форма є відносно новаційною серед усіх форм вираження правової політики. Завдяки використанню зазначеної форми можливо з використанням наукових підходів та концепцій передбачити ключові тенденції формування права, його матерії та своєчасно врахувати їх під час вироблення державної політики у правоохоронній сфері. На думку деяких авторів (наприклад, А.В. Малька та К.В. Шундікова), такий крок є передчасним для нашого суспільства, понад те, дехто вважає його непродуманим [18, с. 5]. Підтримуємо точку зору О.В. Минькович-Слободяник, що така позиція не може бути переконливою, оскільки існування правової держави без правової політики неможливе, концепція є для правової політики каркасом, основою її формування [19, с. 23].

Зміст доктринальної форми реалізації державної політики у правоохоронній сфері полягає у використанні науково обґрунтованих підходів, ідей та принципів концептуального рівня до формування політики та механізмів її реалізації. Завдяки застосуванню доктринальної форми (юридичних поглядів та концепцій) можливо забезпечити наукове передбачення розвитку різноманітних юридичних ситуацій. Але, необхідно враховувати, що застосування доктринальних підходів повинно відбуватися виключно у разі їх усвідомлення (сприйняття) суспільством та підтримки (формалізації) державою.

Особливе місце між правотворчою та правореалізаційною формами реалізації правоохоронної функції держави займає установча форма. Установча діяльність – це форма реалізації правоохоронних функцій, яка спрямована, по-перше, на формування організаційних структур, що здійснюють реалізацію правоохоронних функцій держави, по-друге, це діяльність з формування складу цих структур, тобто призначення посадових і інших осіб цих структур [20]. Підтримуємо точку зору Г. Бистрик, що завдяки зазначеній правовій формі реалізації функцій держави не тільки утворюється певна система державних органів, які реалізують організаційно-управлінську функцію, а й відбувається

процес постійної адаптації цієї системи до тих об'єктивних потреб та змін, які мають місце на суспільному рівні в усіх сферах суспільного розвитку [21, с. 23].

Зважаючи на наведені точки зору, можна дійти висновку, що основною метою установчої форми реалізації правоохоронної функції держави є створення та забезпечення діяльності дієвої системи державного управління у правоохоронній сфері, формування необхідного інституційного механізму реалізації правоохоронної функції держави (шляхом створення в разі потреби нових інституцій, відповідальних за реалізацію даної функції, реорганізації та ліквідації існуючих). Завдяки установчій формі реалізації правоохоронної функції держави також відбувається налагодження специфічних взаємовідносин між відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадянськістю, тобто встановлення взаємозв'язку між державою та громадянським суспільством.

Необхідно звернути увагу, що під час правотворчості не лише визначається зміст правових норм, розробляються та приймаються відповідні нормативно-правові акти, але й визначається механізм їх реалізації, тобто встановлюється процедура правореалізації.

Таким чином, наступна форма реалізації правоохоронної функції держави – це правореалізація (або реалізація норм права). Як зазначає О.Ф. Скакун, реалізація норм права – це втілення розпоряджень правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності, її можна розглядати як процес і як кінцевий результат. Реалізувати нормативні розпорядження, що містяться в законах та інших нормативно-правових актах, означає втілити в життя – у суспільні відносини, поведінку громадян – волю законодавця й інших суб'єктів правотворчості, спрямовану на встановлення правопорядку [22, с. 386]. Якщо не буде розроблено відповідного механізму реалізації, приписів, що містяться у нормативно-правових актах, така реалізація буде відбуватися фрагментарно та безсистемно (або не буде відбуватися взагалі), в результаті чого право втратить своє соціальне значення і призначення.

Тепер перейдемо до з'ясування змісту такої специфічної форми реалізації правоохоронної функції держави (яка існує в рамках правореалізації) як правозастосування. Підтримуємо точку зору А.М. Перепелюка, що особливою формою правореалізації, яка має комплексний характер, є правозастосування. Необхідність виділення даної форми зумовлена тим, що застосування одних норм права одночасно вимагає дотримання, виконання та використання інших [23, с. 60, 62].

Зміст правозастосування, як форми реалізації правоохоронної функції держави, полягає у застосуванні основних норм права під час ухвалення рішень у конкретних справах. У даному випадку мова йде про підведення конкретного життєвого випадку під загальну правову норму, а також ухвалення на цій основі спеціального акта – акту застосування норм права [22, с. 389].

На думку О.В. Минькович-Слободяник, правозастосування, як форма реалізації правової політики, виявляється як особова, причому в двох аспектах. По-перше, йдеться про суб'єкта, особу, яка володіє за чинним законодавством можливістю правозастосування. По-друге, кожен акт застосування права стосується прямо або опосередковано особи, її прав і обов'язків, правового статусу, а часом – і долі [19, с. 22]. Тобто, у даному випадку можна вести мову про те, що правозастосовна форма реалізації правоохоронної функції держави має особистісний характер.

Правотворчість та правозастосування мають між собою багато спільного, але, в той же час різняться між собою за змістом. Так, наприклад, у ході правотворчості розробляться та приймаються нормативно-правові акти, а у ході правозастосування відповідні органи повинні забезпечити приведення у життя приписів зазначених документів. Основним призначенням правотворчості є вироблення нормативно-правових актів, норми яких можуть застосовуватися у різних ситуаціях; під час правозастосування забезпечується абсолютне врахування усіх обставин конкретної справи.

Відмінність, яка відрізняє такі форми реалізації правоохоронної функції держави, як правотворчість та правозастосування, крім змістовного

наповнення, також полягає в суб'єктах, які безпосередньо беруть участь в цих формах. Якщо у ході правотворчості беруть участь відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадськість, то у ході правозастосування громадяни не є суб'єктами застосування норм права. У разі, якщо державний орган передає частину своїх повноважень окремим фізичним особам, то в процесі реалізації норм права вони виступають не як фізичні особи, а як представники цього державного органу [22, с. 389].

В рамках правореалізаційної форми реалізації правоохоронної функції держави важливого значення набуває здійснення правової інтерпретації положень нормативно-правових актів, які були вироблені у ході правотворчості. Правоінтерпретаційна форма правової політики виявляється в науковому тлумаченні правових норм (інтерпретаційних актах) [19, с. 23]. Особливого значення ця форма набула зі створенням Конституційного Суду України та інших спеціалізованих судів України, адже цей новий напрям правової політики, на думку А.В. Малька, сьогодні безпосередньо формує прецедентне право [24, с. 19].

У повсякденному житті правоінтерпретаційна діяльність здійснюється всіма суб'єктами права: від органів державної влади до юридичних та фізичних осіб. Однак, як вважає Л.Г. Матвєєва, значення спеціальної діяльності вона набуває лише тоді, коли інтерпретатором виступає спеціально уповноважений на те орган і коли результати його діяльності розраховані на усунення недоліків юридичної практики. Інтерпретаційна діяльність розглядається в цьому значенні як офіційна, державно-владна діяльність, результати і акти якої мають обов'язкове юридичне значення для адресатів [25, с. 333].

Офіційна правоінтерпретаційна діяльність є елементом механізму державно-юридичного регулювання і наступним після законотворчості етапом здійснення правової політики, об'єктом якого є текст права [26, с. 143]. Необхідність виникнення даної форми реалізації правоохоронної функції держави зумовлена специфічним характером мови права, специфікою різноманітних засобів юридичної техніки, у результаті чого достатньо важно

чітко усвідомити зміст правових норм. Правоінтерпретаційна діяльність також сприяє виявленню прогалин і недосконалості чинного законодавства, актів застосування і реалізації права, допомагає їх долати [25, с. 333]. Значення даної форми також зумовлено необхідністю трактування не лише окремих правових норм ізольовано одна від одної, а й у їх сукупності, безпосередньому зв'язку одна з одною.

Під час правореалізаційної форми реалізації правоохоронної функції держави значна увага має приділятися належному здійсненню правовиховної (освітньої) діяльності, спрямованої на підготовку працівників органів державної влади та місцевого самоврядування нової формації, готових творчо діяти в сучасній політико-правовій ситуації, формування правової свідомості та правової культури населення, формування позитивного іміджу правоохоронних органів.

Зважаючи на викладене вище, хотілося б акцентувати увагу на надзвичайній важливості та значущості саме правової форми реалізації правоохоронної функції держави, оскільки саме в рамках цієї діяльності починається цілеспрямована безпосередня діяльність з реалізації правоохоронної функції держави

Проведений аналіз правових форм реалізації правоохоронної функції держави дозволив дійти висновку про можливість існування певних недоліків, які здійснюють негативний вплив на належну реалізацію правоохоронної функції держави. До їх, у першу чергу, слід віднести такі:

- наявність суперечливих та неузгоджених моментів в нормативно-правових актах, як регламентують особливості діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства у правоохоронній сфері;
- певна «моральна» застарілість нормативно-правових актів, невідповідність сучасним вимогам, які стоять перед українським суспільством та державою;

- необхідність погодження значної кількості вітчизняних нормативно-правових актів, прийнятими щодо протидії окремим видам злочинів, корупції, порушенням прав, свобод та законних інтересів громадян, з міжнародними тощо.

Особливу увагу також хотілося б звернути на те, що нинішній стан криміногенної ситуації в державі в цілому та у кожному регіоні зокрема свідчить про необхідність вироблення низки системних заходів, спрямованих на нейтралізацію дії чинників, які негативним чином впливають на функціонування правоохоронної сфери та реалізацію державної політики у правоохоронній сфері. До числа зазначених чинників можна віднести такі глобальні соціально-економічні процеси як урбанізація, міждержавна та міжрегіональна міграція, формування світового інформаційно-культурного простору. Останнім часом Україна все частіше стає об'єктом зростаючої зацікавленості міжнародних злочинних угруповань, зокрема у сферах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлі людьми, нелегального переміщення зброї, небезпечних матеріалів та наркотичних засобів [27]. Збільшується кількість нелегальних мігрантів та набуває все більшого поширення організована етнічна злочинність. Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій та їх проникнення в усі сфери суспільного життя організовані злочинні угруповання дедалі частіше прагнуть використовувати Інтернет і новітні інформаційно-комп'ютерні технології для досягнення своїх кримінальних цілей. В умовах відкритості кордонів та єдиного світового інформаційного простору виникає потенційна загроза поширення в Україні таких небезпечних явищ, як екстремізм та тероризм [27]. У зв'язку з цим під час здійснення правових форм реалізації правоохоронної функції держави необхідно звертати увагу на:

- прогнозування тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеня небезпеки та масштабів організованої злочинності на національному, регіональному і міжнародному рівнях;
- удосконалення правових механізмів та організаційних засад протидії організованій злочинності;

- визначення шляхів і способів захисту прав та свобод людини і громадянина, інтересів юридичних осіб від протиправних дій;
- забезпечення прозорості під час прийняття управлінських рішень органами державної влади та місцевого самоврядування;
- розроблення та затвердження чітких критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів;
- підвищення рівня інформованості суспільства про небезпеку та масштаби організованої злочинності;
- удосконалення існуючих та розроблення нових методів боротьби зі злочинністю з метою недопущення подальшої консолідації організованих злочинних угруповань, дальшого зменшення їх впливу на суспільство на національному та регіональному рівнях;
- підвищення рівня взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави у сфері боротьби зі злочинністю, поглиблення міжвідомчого співробітництва контролюючих і правоохоронних органів та ін.

Література

1. Кененов А. А. Социалистическое государство и право: некоторые вопросы их соотношения : автореферат. дис...канд...юрид.наук : 12.00.01 / Анатолий Акашевич Кененов / Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова. Юридический факультет. - М, 1973. – 17 с.
2. Булкат М.С. Загальна характеристика форм та методів реалізації функцій держави / М.С. Булкат // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. - № 4. – С. 107-113.
3. Сьомкіна Т.В. Соціальна функція держави: проблеми соціалізації економічного розвитку / Т.В. Сьомкіна, О.В. Тарасевич // Экономика и управление. – 2011. - № 5. – С. 63-67.
4. Радовецька Л.В. Інститут громадської експертизи нормативно-правових актів – правова форма реалізації функції забезпечення державної безпеки України: до постановки проблеми / Л.В. Радовецька // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. - № 2. – С. 55-58.
5. Амирбеков К. И. Правообеспечительная юридическая деятельность: проблемы теории и практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / К. И. Амирбеков. – Ростов н / Д, 2005. – 441 с.

6. Беляев В. П. Надзор как правовая форма государственной деятельности: общетеоретические проблемы : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. П. Беляев. – Белгород, 2000. – 183 с.

7. Масалытина С. В. Юридические формы государственной деятельности в условиях современной политико-правовой модернизации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. В. Масалытина. – Белгород, 2009. – 181 с.

8. Пойминова Я. В. Регистрационно-правоустанавливающая форма государственной деятельности в России : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Я. В. Пойминова. – Белгород, 2009. – 186 с.

9. Теория государства и права : учебник для вузов ; под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2000. – 693 с.

10. Карпова Н.А. Правоохранительная функция правового государства : дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.01 / Наталья Анатольевна Карпова. – М., 2007. – 160 с.

11. Мазуренко А.П. Региональная правотворческая политика / А.П. Мазуренко ; под. ред. А.В. Малько. – Ставрополь, 2006.

12. Романов И.Б. Правотворческая политика современного демократического государства: понятие, принципы, стратегия и тактика / И.Б. Романов // Юридическая наука. – 2014. - № 1. – С. 29-35.

13. Глущенко Ю.М. Принципи правотворчої діяльності місцевих державних адміністрацій / Ю.М. Глущенко // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 66-72. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=FP_index.htm_2008_2_13

14. Пиголкин А.С., Николаева М.Н. Планирование законопроектной деятельности / А.С. Пиголкин, М.Н. Николаева // Советское государство и право. – 1972. – № 11.

15. Самощенко И.С. Планирование законодательства в СССР // Советское государство и право. - 1983. – № 3.

16. Казьмин И.Ф. Совершенствование практики планирования законопроектных работ / И.Ф. Казьмин // Проблемы законотворчества Российской Федерации : тр. 53 / Ин-т законодательства и сравнительного правоведения. – М., 1993. –С. 73-83.

17. Концепция правотворческой политики в Российской Федерации (проект) / разраб. А.В. Малько, А.П. Мазуренко. – М.: МГЭИ, 2011. – 34 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://igpran.ru/filials/Koncepciya_Pravotv_Politiki.pdf

18. Малько А. В. Правовая политика современной России: цели и средства / А. В. Малько, К. В. Шундилов // Государство и право. – 2001. – № 7.
19. Минькович-Слободяник О.В. Види правової політики України / О.В. Минькович-Слободяник // Часопис Київського університету права. – 2012. - № 2. – С. 21-24.
20. Блажієвська А. Форми реалізації правоохоронної функції держави / А. Блажієвська : Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих вчених : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (24-25.04.2009 року, м. Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.univ.kiev.ua/biblioteka/3-materialy-konferentsii/aktualni-pytannia-derzhavotvorennia-v-ukraini-ochyma-molodykh-uchenykh-24-25-04-2009-roku?lang=uk_UA.UTF-8,%20uk_UA,%20uk_UA.KOI8-R,%20uk_UA.CP1251,%20uk_UA.CP866,%20uk_UA.ISO8859-5,%20ukrainian
21. Бистрик Г. Установча діяльність у системі правових форм діяльності держави: проблеми теорії / Г. Бистрик // Юридична Україна. – 2010. - № 1. – С. 23-29.
22. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник / О.Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2000. – 704 с.
23. Перепелюк А.М. Природа правозастосування як елемента правової системи / А. Перепелюк // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2011. - № 53. – С. 59-64.
24. Малько А. В. Современная российская правовая политика и правовая жизнь // Правовая политика и правовая жизнь. – 2000. – Ноябрь. – С. 19.
25. Матвеева Л.Г. Правоінтерпретаційна діяльність як чинник вдосконалення законодавства / Л.Г. Матвеева // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – № 49. – С. 333-337.
26. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів; словосполучень / уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.
27. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : Указ Президента України від 21.10.2011 № 1000 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – Ст. 3019.